

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครู คำนวณปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร ในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครู คำนวณปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร ซึ่งมีขนาดต่างกัน ในจังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยนี้มีสมมุติฐานในการวิจัยว่า พฤติกรรมการสอนของครู คำนวณปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ในโรงเรียนต่างขนาดแตกต่างกัน

การวิจัยใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมการสอนจากกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ในจังหวัดเชียงใหม่ สุ่มโดยวิธีแบบแบ่งพวก (Stratified Random Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 10 โรงเรียน ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนเหล่านี้ จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนซึ่งประกอบด้วย รายการพฤติกรรมคำนวณปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 50 ข้อ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ค่าความเที่ยง ของการสังเกตพฤติกรรมในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เรียงตามลำดับคือ 0.94, 0.93 และ 0.85

การวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู คำนวณปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มแล้ว พบว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็กแสดงพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนสูงกว่าครูที่สอน ในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

.05 และ .01 ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์พฤติกรรมเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติมากที่สุดคือ ครูพยักหน้ากับนักเรียน ครูอธิบายเพิ่มเติม ครูตั้งคำถามมีคำว่า อะไร ที่ไหน ใคร เมื่อไร ใช่มั้ยหรืออย่างไร ครูอธิบายโดยใช้คำพูด ครูสั่งงานให้นักเรียนทำ ครูบอกวิธีการทำงาน และครูตำหนินักเรียน ส่วนพฤติกรรมที่ครูไม่ได้ปฏิบัติเลยคือ ครูทักทายพูดคุยกับนักเรียน ครูให้รางวัล ครูไล่นักเรียนออกนอกห้อง และครูให้นักเรียนยืนเป็นเวลานาน

ในโรงเรียนขนาดกลาง พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือ ครูอธิบายเพิ่มเติม ครูตั้งคำถามมีคำว่า อะไร ที่ไหน ใคร เมื่อไร ใช่มั้ยหรืออย่างไร ครูอธิบายโดยใช้คำพูด ครูสั่งงานให้นักเรียนทำ และครูบอกวิธีการทำงานให้นักเรียน ส่วนพฤติกรรมที่ครูไม่ได้ปฏิบัติเลยคือ ครูให้รางวัล ครูจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ครูอธิบายโดยใช้การทลสองประกอบ ครูแนะนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ครูไล่นักเรียนออกนอกห้องและครูตีนักเรียน

ในโรงเรียนขนาดเล็ก พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือ ครูแสดงสีหน้าและแววตาอย่างเป็นมิตร ครูทักทายพูดคุยกับนักเรียน ครูตะแคงไหล่ โอบหลัง หรือจับแขนนักเรียนอย่างสุภาพ ครูพูดคำว่า ดีมาก เก่ง เก่งมาก ถูกแล้ว ฯลฯ ครูยิ้มอย่างพอใจ ครูปรบมือ ครูพูดคำว่า ใช่มั้ย ถูกต้อง ชัดเจนดี ฯลฯ ครูพยักหน้ากับนักเรียน ครูอธิบายเพิ่มเติม ครูให้นักเรียนคนอื่นอธิบายเพิ่มเติม ครูตั้งคำถามมีคำว่า อะไร ที่ไหน ใคร เมื่อไร ใช่มั้ยหรืออย่างไร ครูอธิบายโดยใช้คำพูด ครูสั่งงานให้นักเรียนทำ ครูบอกวิธีการทำงาน ครูบอกข้อปฏิบัติในการทำงานกลุ่ม ครูวิจารณ์ผลงานนักเรียน และครูทำสีหน้าพอใจ ส่วนพฤติกรรมที่ครูไม่ได้ปฏิบัติเลยคือ ครูให้รางวัล ครูจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ครูอธิบายโดยใช้การสาธิตประกอบ ครูอธิบายโดยใช้การทลสองประกอบ ครูตำหนินักเรียน ครูไล่นักเรียนออกนอกห้อง ครูตีนักเรียน ครูให้นักเรียนยืนเป็นเวลานาน และครูเดินออกนอกห้องในระหว่างเวลาสอน

การวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แยกตามประเภทของพฤติกรรม พบว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลางปฏิบัติมากที่สุดคือ ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน และการแนะแนวทางให้นักเรียน ส่วนพฤติกรรมที่ครูปฏิบัติน้อยมากคือ ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน และในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าพฤติกรรมที่ครูปฏิบัติมากที่สุดคือ ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน การใช้คำถามกับนักเรียน การแนะแนวทางให้นักเรียน การแสดงพฤติกรรมอย่างมีความหมายของครูและนักเรียน และนักเรียนแสดงพฤติกรรมริเริ่ม ส่วนพฤติกรรมที่ครูปฏิบัติ น้อยมากคือ การอธิบายของครู การวิจารณ์หรือตัดสินนักเรียน และความเจ็บแสบหรือความ สับสน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็กแสดงพฤติกรรมแตกต่างกับครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัด เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มโรงเรียนแล้ว ปรากฏว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนสูงกว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ตามลำดับ

1. การสังเกตพฤติกรรมการสอนของผู้วิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียนของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด คือโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ครูผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนดังนี้

ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูมีการเตรียมการสอน วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนอย่างเต็มที่ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ตามเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างครบถ้วน จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา สำนักงานรัฐมนตรี พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ปรากฏว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด¹ นอกจากนี้โรงเรียนขนาดใหญ่ยังมีความพร้อมในด้านห้องเรียน และอัตราค่าจ้างครู ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการเรียนของนักเรียนได้มาก ครูจึงมุ่งเน้นด้านวิชาการ จากการสังเกตพฤติกรรมของครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่าครูยังมีวิธีสอนไม่ต่างไปจากเดิมมากนัก พฤติกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ เป็นการอธิบายโดยใช้คำพูดหรือการบรรยาย นักเรียนมีหน้าที่ตอบคำถามที่ครูถามเท่านั้น ครูจะเป็นผู้สั่งงานและชี้แนะแนวทางให้นักเรียนทุกอย่างและกวาดชั้นในเรื่องระเบียบวินัย บรรยายากศของห้องเรียน เข้มงวดกวาดชั้น และชมเชยให้นักเรียนหวาดกลัวตลอดเวลา ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเรียนของเด็ก การสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ทักษะนี้ ผลเนื่องมา มีความเห็นว่ามีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนอีกด้วย² เพราะนักเรียนจะใช้เวลาอยู่ในห้องเรียนวันละประมาณ 5-6 ชั่วโมง อิทธิพลของห้องเรียนจึงมีมากพอที่จะปลูกฝังลักษณะนิสัยของเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ตามลักษณะที่ต้องการได้ เช่น เป็นผู้ที่กำลังแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจได้เอง ทำงานเป็นหมู่คณะได้ และมีความรับผิดชอบเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในห้องเรียน

¹สำนักงานรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า 33.

²ทักษิณี ผลเนื่องมา, "การจัดห้องเรียนและบรรยากาศในห้องเรียน," ในโครงการอบรมเสริมสมรรถภาพครูประถมศึกษา ครั้งที่ 1, หน้า 50.

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการสอนที่ดีนั้น ควรทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนด้วยวิธีที่ถูกต้อง และทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน¹ และจากการวิจัยของ ประโยชน์ จันทร์โชติ พบว่าครูส่วนใหญ่มุ่งให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของครูด้านการเรียนการสอนมากที่สุด โดยสำนักถึงหน้าที่โดยตรงของตนคือ การสอนหรือวิชาการ ซึ่งตรงกันข้ามกับนักเรียนได้ให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของครูด้านสัมพันธภาพกับนักเรียนสูงกว่าด้านการสอน² จึงทำให้เกิดปัญหา กับนักเรียน ซึ่งจากผลการประชุมสัมมนาปัญหาที่เกี่ยวกับนักเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา สำนักนายกรัฐมนตรึพบว่า เกิดจากสาเหตุที่สำคัญคือครูในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ไม่ใกล้ชิดกับเด็กเท่าที่ควร ทำให้เด็กไม่รักครู ไม่รักโรงเรียนและโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูมักดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง³ และมุ่งเร่งรัดเด็กซึ่งมีจำนวนมากให้มีความรู้ด้านวิชาการมากยิ่งขึ้น ทำให้มนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์มีน้อยลง และที่ประชุมยังได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนสูง มักปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์มีน้อยลง และโรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในตัวเมือง จึงได้รับการตรวจเยี่ยมจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และผู้ปกครองตลอดจนผู้ที่สนใจในการศึกษาอื่น ๆ มาก จึงทำให้ครูมุ่งปรับปรุงในด้านการสอนและสัมฤทธิ์ผลทางการ

¹สุมน อมรวิวัฒน์, "โรงเรียนประถมศึกษา ความหมายในแนวคิดใหม่," ใน โครงการอบรมเสริมสมรรถภาพครูประถมศึกษา ครั้งที่ 1, หน้า 5-6.

²ประโยชน์ จันทร์โชติ, "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520), หน้า 71.

³สำนักนายกรัฐมนตรึ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า 20.

เรียนของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะจากผลการวิจัยของ ประโยชน์ จันทรโชติ ได้ชี้ให้เห็นชัดว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญในด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียนน้อยกว่าด้านวิชาการมาก¹ และผลการวิจัยของ จีรพร โทธิสุวรรณ ก็ได้สนับสนุนว่า การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงแล้วยังมีผลทำให้นักเรียนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับสังคมไทยอีกด้วย²

ในโรงเรียนขนาดกลาง ครูมีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างไปจากโรงเรียนขนาดใหญ่มากนัก ครูยังมุ่งเน้นในด้านวิชาการโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะมีผลต่อบุคลิกภาพ พฤติกรรมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก ซึ่งจากผลการวิจัยของ เขาวนา ยุทธสุริยพันธ์³ และอัลเบิร์ต เอช ยี (Albert H. Yee)⁴ พบว่าการสอนแบบนี้ทำให้เกิดเกิดความวิตกกังวล มีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจากการสังเกตพบว่า โรงเรียนขนาดกลาง มีความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน

¹ ประโยชน์ จันทรโชติ, "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา," หน้า 71.

² จีรพร โทธิสุวรรณ, "ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ในด้านการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัวของนักเรียน," หน้า 52.

³ เขาวนา ยุทธสุริยพันธ์, "การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ระหว่างโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนที่ไฮหลักสุทรปกติ," หน้า 44.

⁴ Albert H. Yee, "Social Interaction in Education Setting," p. 436.

พอสมควร นักเรียนทำงานตามที่ครูสั่ง ครูสอนโดยการบรรยายเนื้อหาวิชา ขณะที่ครูอธิบาย ครูจะตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ บรรยายากศการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมเชิงวง- กวดขันอยู่ในระเบียบวินัย นักเรียนต้องทำงานตามคำสั่งและข้อปฏิบัติที่ครู เป็นผู้กำหนดขึ้น นักเรียนมีหน้าที่ปฏิบัติตาม ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ครูถ่ายทอดให้ได้มากที่สุด การ จัดโต๊ะเรียนจัดเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 8-9 คน หลังจากที่ครูอธิบายเนื้อหาแล้วครูก็จะเขียน คำถามบนกระดานคำให้นักเรียนทุกกลุ่มช่วยกันตอบคำถามเสร็จแล้วก็ให้กลุ่มส่งตัวแทนออกมา รายงานหน้าชั้น โดยที่ครูไม่ได้ควบคุมดูแล หรือให้คำแนะนำในการทำงานของกลุ่มเลย จาก การสังเกตผู้วิจัยพบว่า ในการทำงานกลุ่มของนักเรียนแต่ละกลุ่มนั้น จะมีนักเรียนเพียง 1 หรือ 2 คนเท่านั้นที่จะเป็นผู้ทำงาน ส่วนสมาชิกคนอื่น ๆ จะเล่นของเล่น วาดภาพ หรือคุย กับเพื่อน หน้าที่ของครูก็คือ คอยเฝ้าระวังและควบคุมในเรื่องเวลา ระเบียบของห้องเรียนและ การส่งเสียงดังเป็นต้น ตัวแทนกลุ่มที่ออกมารายงานใช้วิธีการเดียวกันทุกโรงเรียนคือการ ออกมาขึ้นอ่านหน้าชั้น จากการเข้าไปสังเกตการสอนทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียน ขนาดกลางพบว่า ในจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 17 ห้อง มีการจัดโต๊ะแบบกลุ่มถาวรและมีวิธี การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวเพียง 8 ห้อง นอกนั้นก็ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายทั้งสิ้น ไม่ค่อยมีความอบอุ่นและความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างครูกับนักเรียน ครูและนักเรียนเคร่ง- เครียดในการ เรียนตลอดเวลา ซึ่งกองการวิจัยทางการศึกษาได้วิเคราะห์พฤติกรรมของครู และนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้น พบว่าบรรยากาศของห้องเรียนตามหลักสูตรใหม่ ที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น ควรเป็นไปแบบสนุกสนานอบอุ่นด้วยความรัก ความ เชื่อใจในระหว่างเพื่อนและครู¹ ซึ่งหมายถึงการมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับ นักเรียนนั่นเอง

ในโรงเรียนขนาดเล็ก จากผลการสังเกตพฤติกรรมการสอนของผู้วิจัยพบว่า ครูมี พฤติกรรมการสอนแตกต่างไปจากครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่เป็นอันมาก

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยการศึกษา, การวิเคราะห์ พฤติกรรมของครูและนักเรียนในชั้นที่สอนวิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น, หน้า 59.

บรรยากาศการเรียนการสอนอบอุ่นด้วยความรัก ความเมตตา ครูและนักเรียนมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นในการทำงานกลุ่มซึ่งสมาชิกแต่ละกลุ่มจะสลายตัวเมื่อทำกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จลง ส่วนใหญ่จะไม่จัดเป็นกลุ่มถาวรเหมือนโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูพร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ทำให้นักเรียนกล้าพูด กล้าทำและกล้าแสดงออก แม้ว่าในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กจะต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ อันเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบทห่างไกลจึงขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และครูที่มีวุฒิสองตลอดจนหนังสือแบบเรียนและหนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม แต่เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก บุคลิกภาพและพฤติกรรมของนักเรียนแล้ว นักเรียนมีคุณลักษณะที่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยนักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาและฝึกการทำงานร่วมกับหมู่คณะ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ ให้กำลังใจอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง เพราะนักเรียนมีจำนวนน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่

2. การวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ที่ครูในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติ คือการอธิบายโดยใช้คำพูดหรือการบรรยาย ซึ่งจากผลการวิจัยของ นิภา เพชรสม พบว่าการสอนวิธีนี้เป็นวิธีสอนที่ได้ผลน้อยที่สุดในการสอนในชั้นประถมศึกษา¹ และครูใช้เวลา

¹นิภา เพชรสม, "ความคิดเห็นของครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครูในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 116.

ส่วนมากในการพูด ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ วิเชียร เกษประทุม¹ และ สมศรี ตั้ง-
มงคลเลิศ² ที่พบว่าครูใช้เวลาในการพูดมากที่สุด ซึ่งรวมทั้งการพูดเพื่ออธิบายเนื้อหาและ
การตั้งคำถามถามนักเรียน ครูส่วนใหญ่มักถามความรู้ ความจำ มากกว่าให้นักเรียนฝึกคิด
หาเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คลิ่งศักดิ์ คำแถม³ และสุพจน์ อิมเพิ่มพูน⁴ ที่
พบว่าครูที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ใช้คำถามที่ตอ้งการคำตอบจากความจำมากกว่าคำตอบที่ใช้
ความคิด ซึ่งพฤติกรรมของครูดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ทำให้นักเรียนขาดทักษะในการคิดแก้-
ปัญหา และขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การที่ครูส่วนใหญ่ตั้งคำถามแบบวัดความรู้ความจำ
นี้เนื่องมาจากครูเหล่านี้สนใจกับแนวคิดในการให้ความรู้แก่นักเรียนในชั้นความรู้ความจำทั้ง
ในชั้นต่ำและชั้นสูงนั่นเอง

ส่วนพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ครูในโรงเรียนขนาดกลางและ
ขนาดใหญ่ส่วนใหญ่ปฏิบัติ หรือแสดงออกคือ การตำหนินักเรียนมากกว่าการชมเชย ทำใ้
นักเรียนเรียนด้วยความเบื่อหน่ายไม่แสดงท่าทีกระตือรือร้นในการเรียนและการทำกิจกรรม
ซึ่ง ทิศนา แคมมณี กล่าวว่าการตำหนินักเรียนเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลที่ไม่ดี ต่อการ-

¹วิเชียร เกษประทุม, "กิริยารวมทางวาจาระหว่างนักเรียนฝึกสอนระดับ
ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูงกับนักเรียนในการสอนภาษาไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหา-
บัณฑิต ภาคศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 56-
59.

²สมศรี ตั้งมงคลเลิศ, "ผลการฝึกตามระบบของแฟลนเคอร์สที่มีต่อกิริยารวม
ทางวาจาของนักศึกษาฝึกสอนและนักเรียนในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์," หน้า 229.

³คลิ่งศักดิ์ คำแถม, "พฤติกรรมการสอนด้านการถามตอบและด้านทักษะทั่วไป,"
หน้า 96.

⁴สุพจน์ อิมเพิ่มพูน, "การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนวิชาวิทยา-
ศาสตร์ ของนักเรียนฝึกสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ปีการศึกษา 2517," หน้า 89.

เรียนของนักเรียน¹ และปรีชา นิพนธ์พิทยา กล่าวว่า การทำให้นักเรียนจะทำให้ให้นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าว² นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่ยังแสดงพฤติกรรม โดยการสั่งงานให้นักเรียนทำตามที่ครูกำหนดทุกอย่าง โดยนักเรียนไม่มีโอกาสชี้แจงเหตุผลหรือข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมริเริ่มน้อยที่สุด อันได้แก่ การตั้งคำถามถามครู และการพูดแสดงความคิดเห็น จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมริเริ่มน้อยที่สุด พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมากที่สุดคือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมตอบสนอง โดยการตอบคำถามของครูเท่านั้น และในการทำงานกลุ่ม ครูจะกำหนดระเบียบและกฎเกณฑ์ในการทำงานและวางแนวทางในการทำโทษนักเรียนที่ทำผิดระเบียบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ ไม่มีการให้รางวัลนักเรียนเลย ซึ่งรางวัลในที่นี้มิได้หมายความเพียงของขวัญ หรือสิ่งของต่าง ๆ แต่หมายรวมถึง การยกย่องชมเชย การให้เป็นสัญลักษณ์ เครื่องหมาย หรือการให้สิทธิพิเศษ ฯลฯ การให้รางวัลเป็นการเสริมกำลังใจให้แก่เด็กนักเรียนได้เป็นอย่างดียิ่ง จากการวิจัยของ นำทรัพย์ จันทรหอม พบว่าการชมเชยและการให้สิทธิพิเศษเป็นรางวัลที่เด็กชอบมากที่สุด³ และช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู เอนกกุล กรีแสง กล่าวว่า ถ้าเด็กนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู เด็กจะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและทำให้เรียนวิชานั้นได้ดีด้วย⁴

¹ ติศนา แคมมณี, "ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูกับการสอนจริยศึกษาตามหลักสูตรใหม่," ครูศาสตร์ 8 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2521): 73-77.

² ปรีชา นิพนธ์พิทยา, การประถมศึกษากับการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร: ซีร-พงษ์การพิมพ์, 2524), หน้า 187.

³ นำทรัพย์ จันทรหอม, "ความมุ่งหวังของนักเรียนต่อครูในการลงโทษและการให้รางวัล," หน้า 59.

⁴ เอนกกุล กรีแสง, จิตวิทยาการศึกษา (พิษณุโลก: โรงพิมพ์ตระกูลไทย, 2517), หน้า 244.

ผลจากการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู คำนวณปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่าครูจำนวนทั้งสิ้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน มีครูเพียง 1 คนเท่านั้นที่สอนโดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบกลุ่มวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เด็กเรียนได้ฝึกคิด แสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกับหมู่คณะได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เด็กเรียนรู้วิถีวิเคราะห์กระบวนการในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำวิธีการและความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่าครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ใส่ใจศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน และจากผลการวิจัย ของ พัชรี เอี่ยมทัศน์¹ และนันทนา เทพบริรักษ์² ยังพบว่าวิธีสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกว่าวิธีสอนแบบธรรมดาอีกด้วย ดังนั้นจึงควรที่ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาจะได้นำมาใช้ในการเรียนการสอนแบบกลุ่ม ซึ่งบางโรงเรียนได้จัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มถาวรอยู่แล้ว แต่ครูใช้วิธีการสั่งงานให้นักเรียนทำงานกันตามลำพัง ครูคอยกำชับเรื่องเวลาและระเบียบของกลุ่มโดยครูนั่งอยู่ที่โต๊ะครูตลอดเวลา ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้ของครูขัดแย้งกับบุคลิกลักษณะของครูที่ดีตามทัศนะของ ไชยธรรม์ พี เอ็ม ไรอัน (Symohds P.M. Ryan) คือมีความวางใจ กระจ่างใส สนใจนักเรียน และกิจกรรมในห้องเรียน คอยให้กำลังใจเสมอ รื่นเริง มีอารมณ์ขัน ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และให้คำแนะนำที่ดี ละเอียด ชัดเจน นักเรียน

¹ พัชรี เอี่ยมทัศน์, "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์ หน่วยร้อยละ โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 48.

² นันทนา เทพบริรักษ์, "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยพลังงานโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518). หน้า 49.

สามารถปฏิบัติตามได้¹ และครูควรจะเป็นผู้ชี้แนะแหล่งวิชาการเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษากันคว้าเพิ่มเติม ซึ่งครูในโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติได้น้อยมาก จากผลการวิจัยของ ซีระ รุณเจริญ² พบว่าพฤติกรรมที่ครูใช้ในระดับต่ำคือ การแนะนำหาความรู้เพิ่มเติมให้กับนักเรียน

จากผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมที่ครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนมากมักใช้การลงโทษเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียน ได้แก่ การตี และการให้นักเรียนยืนเป็นเวลานาน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับ เอนกกุล กรีแสง ที่กล่าวว่า การลงโทษมิใช่เป็นวิธีการแก้ปัญหาย่างเดียวที่ครูใช้ การแก้ปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียนหรือการฝึกนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยนั้นจะต้องแก้โดยการให้ความรักแทนการลงโทษ³

การวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าครูมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่คือ ครูจะแสดงสีหน้าและแววตาอย่างเป็นมิตรกับนักเรียน มีการทักทายพูดคุยกับนักเรียนก่อนทำการสอน นักเรียนยกมือแสดงท่าทีกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรม และคำถามที่ครูใช้ส่วนใหญ่ครูมุ่งถามในด้านการฝึกคิดหาเหตุผลและเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยครูแสดงอาการยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน โดยการพูด การแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้นักเรียนมีความกล้าที่จะพูดเพื่อ

¹ Symonds P.M. Ryan, "Personality of Teacher," The Journal Education Research 40 (May 1947): 253.

² ซีระ รุณเจริญ, "การประเมินหน้าที่ ความรับผิดชอบคุณลักษณะพฤติกรรมในการสอนและความเชื่อของครูโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวครุใหญ่ หัวหน้าหมวดการศึกษาและศึกษานิเทศก์จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," ใน รวมรายงานการวิจัย, หน้า 56.

³ เอนกกุล กรีแสง, จิตวิทยาการศึกษา, หน้า 246.

ชี้แจงเหตุผลและกล้าแสดงออก โดยมีครูคอยให้กำลังใจในการพูดของนักเรียน บรรยากาศการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์และความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างครูกับนักเรียน จากผลการวิจัยของ รังสรรค์ เพ็งหนู¹ ได้สนับสนุนว่า บรรยากาศการเรียนที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพนั้นครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกในชั้นเรียนให้มากที่สุด เปิดโอกาสให้ซักถามและแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ไม่ควรสกัดกั้นการแสดงออกบางอย่างของนักเรียนควยทำที่ให้อ่านาหรือโดยการวางระเบียบปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เปิดโอกาสในการแสดงออกของนักเรียนทั้งสิ้น

สิ่งที่ผู้วิจัยพบจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าครูที่สอนไม่ได้แสดงพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ในด้านการลงโทษหรือการตำหนินักเรียนเลย และครูไม่ได้เดินออกนอกห้องเรียนในระหว่างเวลาสอน แล้วปล่อยให้นักเรียนทำงานกันตามลำพัง ซึ่งทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายในห้องเรียน พฤติกรรมการสอนของครูเหล่านี้ครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติมาก พฤติกรรมดังกล่าวมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรได้วางไว้ และยังแสดงให้เห็นถึงความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของครูอีกควย จากผลการวิจัยของกองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา² พบว่าครูในโรงเรียนประถมศึกษาใช้เวลาในการปฏิบัติงานด้านการสอนเพียง ร้อยละ 28 และใช้เวลาปฏิบัติงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรงสูงถึง ร้อยละ 41 ส่วนในด้านการสอนพบว่างานที่ครูใช้เวลาปฏิบัติน้อยมากก็คือ งานอบรมซึ่งมุ่งพัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียนควย

¹ รังสรรค์ เพ็งหนู, "การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนหญิงวัยรุ่นโดยวิธีจัดโครงการให้คำปรึกษาเชิงพฤติกรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), หน้า 91.

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, กองการประถมศึกษา, พฤติกรรมและเวลาในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา, หน้า 86-112.

การจูงใจ งานนี้ถือเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญ ดังนั้นการปฏิบัติงานในหน้าที่ นับเป็นจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง

จากผลการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครู คำนวณปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ในโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูหลักสูตรใหม่ ยังมีพฤติกรรมในการสอนที่ยังเน้นตัวครูเป็นศูนย์กลางอยู่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า ครูมักจะเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการเรียนการสอน นักเรียนเป็นผู้สนองหรือคอยรับรู้อะไรที่ครูสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูติดแน่นอยู่กับเจตคติและรูปแบบการเรียนการสอนที่ครูเคยได้รับมา ตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน ครูเคยชินกับวิธีการสอนแบบเดิมซึ่งเป็นการสอนหนังสือไม่ไค้มุ่งสอนคน การเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่นี้มุ่งหมายจะให้ครูสอนคนแทนการสอนหนังสือจึงเป็นเรื่องที่ยาก นอกจากว่าจะสามารถทำให้ครูเปลี่ยนเจตคติและความเชื่อตามค่านิยมเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่นักเรียนเพื่อศึกษาต่อ หรือการศึกษาเพื่อชีวิตในอนาคต มาเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตในปัจจุบันให้ได้เสียก่อน และส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในความจำเป็นของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งเผยแพร่เอกสาร บทความ ผลงานวิจัยที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการสอนของครูให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้อาจใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครู โดยเฉพาะคำนวณปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนได้โดย

1. ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้การอบรมครูประจำการและนักศึกษาฝึกสอน ควรได้นำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดอบรมครูที่สอนหลักสูตรใหม่ทุกชั้น เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง

และขนาดเด็ก โดยจัดให้มีการนิเทศ ให้ข้อเสนอแนะแก่ครู เพื่อจะได้รับรู้และปรับปรุงพฤติกรรมการสอนให้สัมพันธ์กับการเสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิคและวิธีสอนซึ่งกันและกัน โดยการสังเกตการสอนเพื่อเป็นแนวทางที่จะแก้ไขสิ่งที่ครูขาดหรือบกพร่องอยู่

3. ควรมีการจัดผู้วิจัยเป็นคณะ เพื่อสามารถสังเกตพฤติกรรมการสอนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ได้จำนวนตัวอย่างประชากรมากขึ้น และขยายพื้นที่ของการวิจัยให้กว้างขวางขึ้นในระดับภาคการศึกษา เพื่อรวบรวมผลมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการปรับปรุงการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ให้ได้ผล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย